

Polecenia podsumowujące

1. Scharakteryzuj społeczeństwo stanowe w Polsce.
2. Wymień postanowienia przywileju cerekwicko-nieszawskiego oraz statutów piotrkowskich.
3. Przedstaw pozytywne i negatywne skutki nadawania przez monarchów przywilejów.
4. Wyjaśnij wpływ przywilejów szlacheckich na zmiany gospodarcze i polityczne w Polsce.

◆ Społeczeństwo stanowe w Polsce**Duchowieństwo**

- najwcześniej uformowany stan
- posiadał osobne sądownictwo oparte na prawie kanonicznym
- o przynależności do stanu nie decydowało pochodzenie (stan otwarty)

Szlachta

- ukształtowała się w XIV w. z rycerstwa
- posiadała własne sądy i przywileje
- miała duży wpływ na sytuację polityczną w kraju

Mieszczaństwo

- podlegało prawu miejskiemu
- nieliczni przedstawiciele mieli pełnię praw
- urzędy piastowali tylko obywatele miast

Chłopi

- najlicniejsza grupa społeczna
- podział na: kmieci, zagrodników, parobków
- sytuacja prawna i powinności regulowane za pomocą umowy z panem (właścicielem ziemi)

◆ Najważniejsze przywileje szlacheckie

- 1374 – przywilej koszycki.
 1388 – przywilej piotrkowski.
 1422 – przywilej czerwiński.
 1423 – przywilej warcki.
 1430, 1433 – przywilej jedlnieński-krakowski.
 1454 – przywilej cerekwicko-nieszawski.
 1496 – statuty piotrkowskie.

◆ Skutki wydawania przywilejów szlacheckich

Ukształtowanie się monarchii stanowej w Polsce.
 Uprzywilejowana rola szlachty w państwie.
 Wzrost znaczenia sejmików ziemskich i powstanie sejmu walnego.

◆ Zgromadzenia stanowe

Sejm walny – parlament Królestwa Polskiego składający się z trzech stanów sejmujących: króla, senatu i izby poselskiej.
 Sejmiki ziemskie – zjazdy szlachty z poszczególnych ziem.
 1505 – konstytucja *Nihil novi* – władca nie może ustanawiać nowych praw bez zgody senatu i izby poselskiej, początek demokracji szlacheckiej.

◆ Wpływ przywilejów szlacheckich na sytuację polityczną i gospodarczą

Dominacja szlachty.
 Uszczuplenie budżetu państwa.
 Słabsza pozycja miast i utrata ich znaczenia.
 Pogorszenie sytuacji chłopów.

Polecane publikacje

Jan Dąbrowski, *Korona Królestwa Polskiego w XIV wieku. Studium z dziejów rozwoju polskiej monarchii stanowej*, Kraków 2010.
 Marian Kallas, *Historia ustroju Polski*, Warszawa 2015.
 Andrzej Nowak, *Dzieje Polski*, t. 3, 1340–1468: *Królestwo zwycięskiego orła*, Kraków 2017.

